

OLIVER SACKS

RECUNOȘTINȚĂ

Cu un cuvânt înainte de
Kate Edgar și Bill Hayes

Traducere din engleză de
Adina Cobuz

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuvânt înainte (Kate Edgar și Bill Hayes)	11
--	----

RECUNOȘȚINȚĂ

Mercur	17
--------------	----

Viața mea	27
-----------------	----

Tabelul periodic al elementelor în versiune proprie	37
--	----

Sabat	49
-------------	----

Azi-noapte am visat mercur – picături uriașe, lucioase de argint-viu, plutind ba în sus, ba în jos. Mercurul e elementul chimic cu numărul 80, iar visul îmi reamintește că marți o să împlinesc 80 de ani.

Elementele chimice și vârstele s-au întrepătruns în viața mea încă din copilărie, când am învățat ce e numărul atomic. La 11 ani puteam să spun „Sunt sodiu“ (al unsprezecelea element), iar acum, la 79 de ani, sunt aur. Cu câțiva ani în urmă, când i-am făcut cadou unui prieten care împlinea 80 de ani o sticlă de mercur – un recipient anume conceput să nu picure și să nu se spargă –, s-a uitat nedumerit la mine, dar după o vreme mi-a trimis o scrisoare încântătoare, în care făcea haz: „Iau câte puțin în fiecare dimineață, face bine la sănătate.“

Optzeci! Nici nu-mi vine-a crede. Am adeseori senzația că viața mea e-abia la început, după care îmi dau seama că de fapt sunt c-un picior în groapă. Mama a fost al șaisprezecelea copil la părinți, din optsprezece; eu am fost cel mai mic dintre cei patru băieți ai mamei și aproape cel mai mic dintre nenumărații verișori din partea ei. În liceu am fost cel mai mic din clasă. Impresia că sunt cel mai tânăr dintre toți nu m-a părăsit niciodată, iar acum sunt cam cel mai bătrân dintre cunoscuții mei.

Am crezut c-o să mor la 41 de ani, când, urcând singur pe munte, am luat o trântă zdravănă și mi-am rupt piciorul. Am improvizat niște atele și l-am imobilizat cum m-am priceput, apoi am coborât de-a bușilea de pe munte. În ceasurile lungi care au urmat, m-au năpădit amintirile, și frumoase, și urâte. Pentru cele mai multe dintre ele simțeam recunoștință – atât față de oameni și tot ce mi-au dăruit, cât și pentru faptul că am fost în stare, la rându-mi, să înapoiez lumii din binele primit. Cea de-a doua mea carte, *Revenirea la viață*, fusese publicată cu un an în urmă.

Acum, la aproape 80 de ani, împresurat de boală și trecut prin atâtea operații, nu însă și infirm, mă bucur că sunt în viață – „Sunt fericit că n-am murit!“, mă surprind strigând câteodată,

când e vreme frumoasă. (Spre deosebire de Samuel Beckett, căruia un prieten îmi povestea că i-ar fi spus într-o dimineață superbă de primăvară, când se plimbau prin Paris: „Într-o zi ca asta nu poți să nu te bucuri că trăiești, nu-i așa?“ La care Beckett i-a răspuns: „N-aș merge până-ntr-acolo.“) Sunt recunoscător că am trecut prin atâtea întâmplări – și bune, și rele –, că am izbutit să scriu douăsprezece cărți, că am primit nenumărate scrisori de la prieteni, colegi și cititori și că m-am bucurat de ceea ce Nathaniel Hawthorne numea „o legătură cu lumea“.

Îmi pare rău că am irosit (și încă mai irolesc) atâta timp; îmi pare rău că, la 80 de ani, sunt la fel de timid ca la 20, chinuitor de timid; îmi pare rău că nu cunosc altă limbă decât limba maternă; ar fi trebuit să călătoresc mai mult, să fi văzut și cum trăiesc oamenii de prin alte părți ale lumii.

Simt c-ar trebui să mă străduiesc să-mi împlinesc destinul, orice ar însemna asta. Unii pacienți de-ai mei, ajunși la vârsta de 90 sau de 100 de ani, spun *nunc dimittis* – „Mi-am trăit traiul, de-acum sunt gata să-nchid ochii“. Pentru unii asta înseamnă împărăția cerurilor – gândul lor se îndreaptă întotdeauna mai curând spre rai decât spre iad, deși Samuel Johnson și James Boswell se cutremurau la gândul iadului și erau

LIBRIS | We know books

furioși pe David Hume, care nu împărtășea asemenea convingeri. Eu, unul, nu cred în (și nici nu-mi doresc) altă existență *post-mortem* decât aceea prilejuită de amintirile prietenilor și de speranța că, după ce n-o să mai fiu, cărțile pe care le-am scris le vor „vorbi“ în continuare oamenilor.

W.H. Auden îmi spunea adeseori că e convins c-abia la 80 de ani „o să se cărăbănească“ (n-a apucat decât 67). Deși au trecut patruzeci de ani de la moartea lui, îl visez adesea, așa cum îi visez și pe părinții mei și pe unii dintre cei care mi-au fost pacienți – plecați cu toții de-atâta vreme dintre noi, oameni pe care i-am iubit și care au însemnat mult pentru mine.

La vârsta de 80 de ani, omului îi dă târcoale spectrul demenței ori al unui accident vascular cerebral. O treime dintre cei de-un leat sunt morți, iar încă și mai mulți au grave suferințe mentale sau fizice, sunt prinși în capcana unei existențe tragice, abia licărinde. La 80 de ani, semnele descompunerii se văd cu ochiul liber. Reacționezi cu încetineală, uiți adesea nume și trebuie să-ți cruți puterile, dar, chiar și așa, te simți adesea plin de energie și de poftă de viață, nici-decum „bătrân“. Cu puțin noroc, poate voi reuși, că mai teafăr, că mai beteag, s-o mai duc câțiva

LIBRIS | We know books

ani, să mă bucur în continuare de libertatea de a iubi și de a munci, cele mai importante lucruri în viață, cum apăsasem să spunea Freud.

Când îmi va suna ceasul, sper să mor „în tranșee“, ca Francis Crick. Când a aflat că i s-a reactivat cancerul la colon, a tăcut preț de o clipă, s-a uitat în depărtări, apoi și-a reluat firul gândurilor. Când a fost întrebat despre diagnostic, câteva săptămâni mai târziu, Crick avea să spună: „Ceea ce are un început trebuie să aibă și un sfârșit.“ Avea 88 de ani și era cu totul absorbit de munca lui.

Tatăl meu, care a trăit până la 94 de ani, spunea că cel de-al optulea deceniu al vieții sale a fost cel mai plăcut dintre toate. Simțea, cum simt și eu de altfel, nu că i se împuținează mintea, ci că i se intensifică din ce în ce mai tare și i se deschid orizonturile. La vârsta asta deja te bucuri de o lungă experiență de viață, nu numai de a ta personală, ci și de experiențele celorlalți. Ai avut parte de izbânzi și de nenorociri, de îndeplinire și de lipsuri, de revoluții și războaie, de mari realizări și mari incertitudini. Ai văzut cum capătă contur teorii grandioase, pentru ca într-o clipă să fie răsturnate de încăpățânata realitate concretă. La 80 de ani ești mai conștient de vremelnicia lucrurilor și, poate, de frumusețea lor. Ai

o perspectivă mai amplă asupra vieții și trăiești un sentiment puternic, acut al istoriei, de care nu ești în stare la tinerețe. Pot să-mi închipui, pot să simt în fiecare fibră a ființei mele ce înseamnă un secol, așa cum nu puteam la 40 ori la 60 de ani. Pentru mine, bătrânețea nu e o vârstă funestă, pe care trebuie s-o îndur și cu gândul căreia sunt silit să mă împac, ci o vreme a tihnei și a libertății: sunt acum descătușat de imperativele convenționale ale tinereții, sunt liber să explorez ce-mi doresc și să culeg roadele gândurilor și simțămintelor dintr-o viață întreagă.

Aștept cu nerăbdare să împlinesc 80 de ani.